

Małgorzata Ostrowska, Marta Strzałka
 Politechnika Łódzka
 Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska
 Koło Naukowe Studentów Architektury Politechniki Łódzkiej „IX Piętro”

Przyjaźń polsko-ukraińska – współpraca Łódź-Winnica 2.0

Tematem artykułu jest opis współpracy Instytutu Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej (IAiU) z Winnickim Narodowym Uniwersytetem Technicznym (VNTU), której wynikiem był wyjazd polskich studentów do Winnicy i przyjazd ukraińskich studentów do Łodzi. Współpraca była możliwa dzięki porozumieniu Instytutu z Urzędem Marszałkowskim Województwa Łódzkiego (UMWŁ). Głównym celem wyjazdu było przekazanie studentom ukraińskim wiedzy z zakresu inwentaryzacji urbanistycznej oraz krótka analiza tkanki miejskiej wybranych kwartałów w Winnicy. Istotnym aspektem była również międzynarodowa współpraca ze studentami VNTU oraz zapoznanie się z historią miasta Winnica pod kątem architektonicznym. Natomiast celem wizyty ukraińskich studentów w Łodzi było poznanie historycznej, jak i współczesnej architektury miasta oraz zacieśnienie więzi koleżeńskich i nawiązanie nowych znajomości.

Współpraca polsko-ukraińska nawiązała się w 2017 roku i składała się z dwóch etapów. Pierwszy z nich obejmował wyjazd do Winnicy i wspólną inwentaryzację cerkwi. Drugi etap współpracy realizowany był na terenie województwa łódzkiego. Studenci zwiedzili Piotrków Trybunalski, Łowicz oraz Łódź. Głównym celem był plener rysunkowy, poznanie architektury regionu oraz zaadaptowanych obiektów przemysłowych. Tegoroczne działania miały na celu kontynuację projektu oraz poszerzenie jego zasięgu.

ŁODZIANIE W WINNICY

Ryc. 1. Wszyscy uczestnicy warsztatów w Winnicy. Fot. Włodzimierz Witkowski

Wyjazd do Winnicy odbył się w dniach 17-20 maja 2018 r. W wyjeździe wzięło udział jedenaścioro studentów architektury i gospodarki przestrzennej oraz dwóch opiekunów. Podczas wizyty w Winnicy zostały zrealizowane warsztaty „Mapa Miasta”, plener rysunkowy i międzynarodowa wystawa poplenerowa. Kontynuacją współpracy był przyjazd ukraińskich studentów VNTU do Łodzi w dniach 26-30 września 2018 r. W czasie pobytu naszych gości zostały zrealizowane warsztaty Łódź U Find, plener rysunkowy Łódź U Paint oraz wystawa poplenerowa. Dodatkowo w tym czasie w Łodzi odbywał się Light Move Festival, który zachęcił studentów do zwiedzania miasta i poznawania jego architektury. Oba wyjazdy udało się zrealizować dzięki pomocy Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi.

Historia Winnicy

Winnica to miasto położone w środkowej części Ukrainy, na wschodnim Podolu, nad rzeką Boh. Obecnie populacja miasta wynosi ok. 373 tysięcy mieszkańców. Jego historia rozpoczęła się 1363 roku, kiedy Fiodor Koriatowicz zlecił budowę drewnianego zamku na wschodnim brzegu rzeki. Pierwsza oficjalna wzmianka pojawiła się w 1385 r. w dokumencie wydanym przez Władysława Jagiełłę. W II połowie XV wieku Aleksander Jagiellończyk nadał Winnicy prawa miejskie, oparte na tzw. prawie magdeburskim. Na mocy Unii Lubelskiej miasto zostało inkorporowane do Korony i uzyskało miano miasta królewskiego (1569 r.). Jego zarządcy obawiali się najazdów ze strony Tatarów i Kozaków. Z tego względu postanowiono w 1571 r. wybudować nowy zamek na wyspie Kępa – również drewniany. Został on jednak spalony podczas jednego z najazdów tatarskich. Pomimo agresji, jakich doznało miasto, uznano, że jest bezpieczniejsze niż stołeczny Braclaw. Z tego względu w 1598 r. przeniesiono do Winnicy sądy ziemskie i grodzkie oraz ich akta. Zaczęto zwoływać tam także sejmiki.

Rozwój polityczny miasta zapoczątkował także rozwój gospodarczy i terytorialny. W 1610 r. rozpoczęto budowę ufortyfikowanego kościoła jezuickiego wraz z klasztorem. Wokół założenia zaczęła rozwijać się nowa osada – Mury.

Dalsze losy miasta również były burzliwe. W 1640 r. król Władysław IV Waza zmuszony był do relokacji miasta, ponieważ na jego terenie toczyły się bitwy powstania Chmielnickiego. Był to czas ogromnych strat dla miasta. Opuścili je Dominikanie i spalone zostały wszystkie przechowywane tam dokumenty. W latach 1672-1699 Winnica znalazła się pod panowaniem tureckim.

Po tym czasie nastąpił kolejny rozwój miasta. Naprawiono wyrządzone podczas wojny szkody, odremontowano zamek, założono nowy klasztor ojców Kapucynów. Winnica nigdy nie miała murów miejskich, które ograniczałyby terytorialny rozwój miasta.

W następnych latach miasto przeżywało kolejne napady i grabieże. W 1758 r. powrócili Dominikanie. W 1773 r. nastąpiła kasacja zakonu Jezuitów w Polsce, po których w mieście został tylko pusty kościół i klasztor.

W wyniku II rozbioru Polski w 1793 r. Winnica stała się siedzibą powiatu winnickiego w guberni podolskiej. Pod opieką profesorów Uniwersytetu Wileńskiego w mieście otwarte zostało gimnazjum państwowe.

W 1918 r. Winnica znajdowała się pod rządami URL. Dwa lata później, zajęta przez Armię Czerwoną, stała się częścią Ukraińskiej SRR. Po inwazji III Rzeszy na ZSRR miasto stało się siedzibą Komisariatu, a 10 km od Winnicy została zlokalizowana główna kwatera Hitlera. W 1943 r. miasto ponownie znalazło się w granicach ZSRR i stało się siedzibą obwodu

Od 1991 r. Winnica jest miastem niepodległej Ukrainy.

Przygotowania

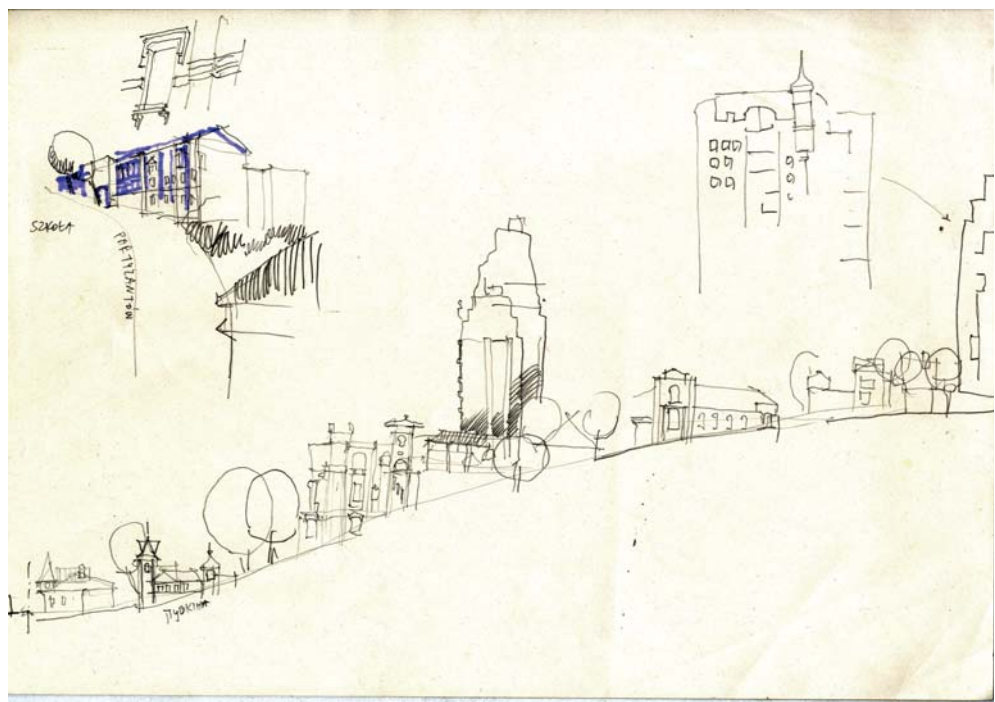
Każdy wyjazd wiąże się z ogromem przygotowań, zwłaszcza wyjazd o charakterze edukacyjnym za granicę. Dzięki współpracy z UMWŁ nie trzeba się było martwić o nocleg i wyżywienie. Do obowiązków uczestników wyprawy należała jedynie organizacja transportu oraz przygotowanie pakietów promocyjnych dla studentów ukraińskich.

Oprócz spakowania własnych walizek, należało przygotować niezbędne materiały potrzebne do zajęć praktycznych, jakie zaplanowano na Ukrainie. Rozpoczęto od przygotowań teoretycznych. Opracowano materiały historyczne, które zarysowały polskim studentom historię miasta. Przygotowano także mapy oraz legendę, które posłużyły do przeprowadzenia warsztatów. Podczas przygotowywania podkładów do inwentaryzacji urbanistycznej, początkowo wzięto pod uwagę pięć obszarów. Jednak po przeanalizowaniu ich powierzchni i czasu potrzebnego na wykonanie inwentaryzacji, postanowiono ograniczyć obszar objęty opracowaniem do terenu starego miasta w zakolu rzeki.

Warsztaty Mapa Miasta

Najważniejszym punktem wyjazdu były warsztaty pod nazwą „Mapa Miasta”. Odbyły się w grupach międzynarodowych, czteroosobowych (w każdej grupie znalazło się dwóch Ukraińców i dwóch Polaków). Głównym założeniem było poznanie w jak najkrótszym czasie układu urbanistycznego. W tym celu, już w Polsce, w ramach przygotowań do wyjazdu, stworzone zostały odpowiednie materiały. Były to mapy pięciu fragmentów Winnicy, zlokalizowanych na terenie starego miasta. Oprócz tego powstała legenda, według której poszczególne grupy miały analizować zadany teren. Legenda ta nie narzucała jednoznacznie, co należy analizować. Była jedynie kierunkowskazem dla uczestników warsztatów. Każda z grup mogła wprowadzać nowe oznaczenia i w swój indywidualny sposób opisywać przestrzeń.

Warsztaty rozpoczęły się krótkim szkoleniem. Studenci polscy przekazali kolegom z Ukrainy podstawowe informacje na temat zagadnień związanych z urbanistyką, wytłumaczyli, co oznaczają poszczególne symbole i zarysowali cel działania. Następnie każda z grup wyruszyła w teren. Na wykonanie analiz grupy miały jedynie trzy godziny. Rozpoczęto od ogółu. Już podczas wstępnej analizy mapy można było zauważyć wnętrza czy ściany urbanistyczne. Następnie rozpoczęto dokładniejsze badania w terenie. Analizowano strukturę przestrzenną miasta, zwracano uwagę na stan techniczny i wysokość zabudowy, zaznaczano obiekty centrotwórcze. Pod uwagę wzięto także stan i rodzaj zieleni oraz posadzek. Ważne były także ślepe ściany, dominanty wysokościowe i znaczeniowe, generatory ruchu, takie jak przystanki autobusowe czy tramwajowe. Wszystkie wnioski zostały zapisane na mapach. Powstały także szkice wrażeniowe, ukazujące charakterystykę zabudowy, spadki poziomu terenu i charakterystyczne miejsca.

120

Po zakończeniu prac terenowych przyszedł czas na podsumowania. Wykonanie analiz stanowiło połowę pracy. Kolejnym etapem było złożenie fragmentów mapy w całość i podzielenie się z innymi grupami efektami obserwacji i wnioskami wynikającymi z prac na poszczególnych terenach. Finał warsztatów „Mapa Miasta” odbył się w ArchiClubie. Jest to przestrzeń zorganizowana i prowadzona przez młodych, aktywnych, winnickich architektów. Na początku uczestnicy warsztatów dokonali krótkich autoprezentacji. Najpierw strona ukraińska przedstawiła swoje osiągnięcia i cel działania Klubu Architekta. W dalszej kolejności była przewodnicząca Koła Naukowego Studentów Architektury Politechniki Łódzkiej „IX Piętro” – inż. arch. Alicja Jakubowska oraz jego opiekun naukowy – dr inż. arch. Włodzimierz Witkowski opowiedzieli o szerokim zasięgu działalności Koła.

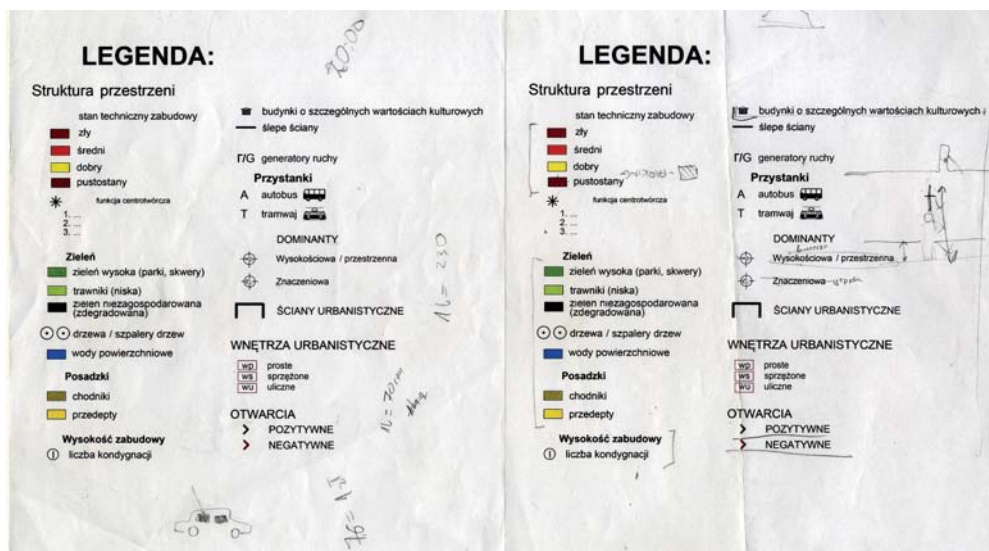
Następnie zaprezentowano wyniki analiz prowadzonych przez wszystkie grupy. Scharakteryzowano poszczególne tereny pod kątem zabudowy i ukształtowania terenu. Wymieniono zauważone wady i zalety obszarów. Najważniejsze okazały się wyciągnięte przez uczestników zabawy wnioski dotyczące największych problemów opracowywanego obszaru. Pojawiły się także pomysły i sugestie, w jaki sposób można by je rozwiązać.

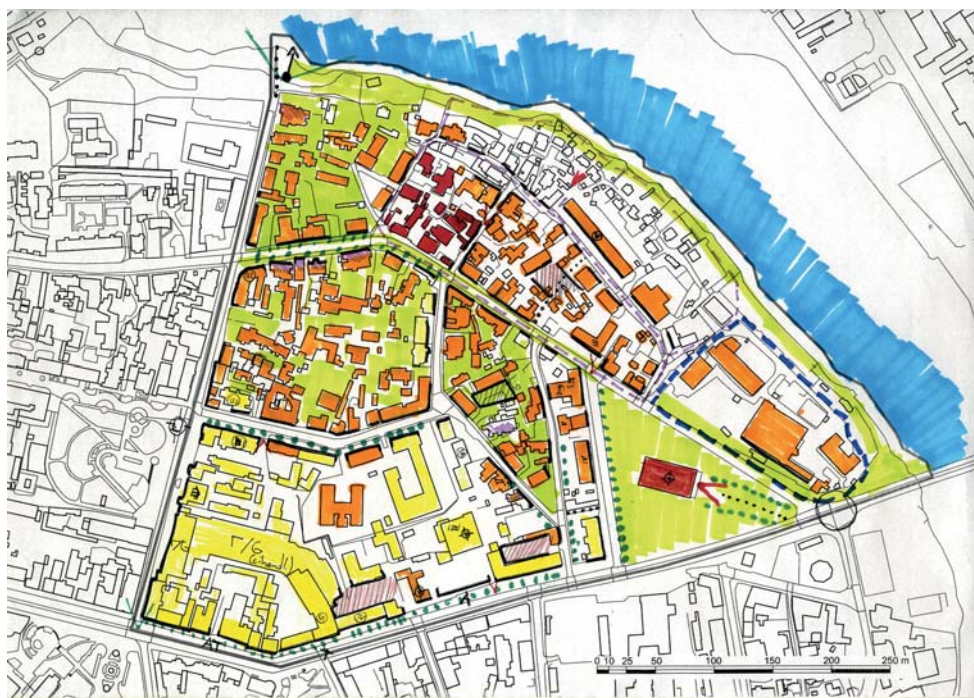
Ryc. 4. i 5. Praca nad analizami i prezentacja spostrzeżeń i wniosków wynikających z inwentaryzacji urbanistycznej. *urbanistycznej. Fot. Włodzimierz Witkowski*

Organizacja i udział w warsztatach wiązały się z ogromną ilością przygotowań, ale także przyniosły pewne korzyści przyszłym architektom i budowniczym. Przede wszystkim stworzono możliwość poznania nowego miejsca pod kątem jego struktury przestrzennej, kompozycji urbanistycznej i dziedzictwa kulturowego. Przed ostatecznym złożeniem całości opracowania każda z grup przeanalizowała poszczególne fragmenty badanego terenu. Ten praktyczny sposób szybkiego rozpoznania dużej części miasta pozwolił na wychwycenie najważniejszych problemów społecznych i ekonomicznych.

Warto podkreślić, że efektem wspólnych warsztatów była decyzja o kontynuacji współpracy międzynarodowej pomiędzy Wydziałem Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej a Winnickim Narodowym Uniwersytetem Technicznym. Studenci polscy mieli okazję poznać nową kulturę, a także nauczyć ukraińskich kolegów sposobów analizowania tkanki miejskiej. Ciekawe było obserwowanie różnic w postrzeganiu przestrzeni przez osoby różnej narodowości.

Ryc. 6. Legenda, według której wykonywano analizy

Ryc. 7. Przykład wykonanej analizy urbanistycznej

Plener rysunkowy

Drugim etapem pobytu w Winnicy był plener rysunkowy. Studenci zostali podzieleni na międzynarodowe grupy i udali się w różne rejony starego miasta, aby wykonać prace rysunkowe i malarskie.

Plener ma na celu zauważenie i docenienie piękna otoczenia. Stanowi wzrokową analizę i syntezę miejsca. Jest ćwiczeniem zmysłu obserwacji oraz czytania i rozumienia form architektonicznych. Rysowanie w plenerze wymusza szybką analizę przestrzeni, a następnie przelania myśli na papier. Wszystkie te aspekty mają bardzo duży wpływ na pracę architekta, dla którego rysunek jest jednym z podstawowych narzędzi pracy. Dla studentów Politechniki Łódzkiej plener rysunkowy był też formą zwiedzania miasta i pogłębiania wiedzy z historii

Autor: Cezary Bębenista, ołówek

Autor: Katarzyna Błaszczyk, kredki

Autor: Krzysztof Galant, ołówek

Autor: Małgorzata Ostrowska, akwarela

Autor: Jarosław Striker, ołówek

architektury oraz okazją do odnalezienia ciekawych, malowniczych miejsc.

Efektem pleneru były prace wykonane w różnych technikach rysunkowych. Zostały one zaprezentowane na zorganizowanej przez uczestników wystawie poplenerowej, która odbyła się w centrum miasta podczas Dni Europy. Wystawę odwiedzili przedstawiciele władz VNTU, członkowie delegacji UMWŁ, z którymi przyjechalіśmy do Winnicy, pracownik samorządu obwodu winnickiego oraz mieszkańcy Winnicy. Celem wystawy było przybliżenie architektury i ciekawych malowniczych miejsc w Winnicy. Dodatkowym aspektem spotkania była promocja uczelni na arenie międzynarodowej.

Ryc. 8. Uczestnicy pleneru rysunkowego podczas wystawy w czasie Dni Europy
Fot. Włodzimierz Witkowski

WINNICZANIE W ŁODZI

Warsztaty Łódź U Find

Ważnym wydarzeniem podczas wizyty ukraińskich studentów w Łodzi była organizacja warsztatów architektonicznych Łódź U Find, które miały charakter gry miejskiej. Gra w formie konkursu-wyścigu została przygotowana przez członków Koła Naukowego Studentów Architektury „IX Piętro”.

Studenci uczestniczący w warsztatach zostali podzieleni na grupy czteroosobowe (po dwóch studentów polskich i dwóch ukraińskich). Grupy, w określonym czasie oraz na wskazanym obszarze centrum miasta, musiały odnaleźć 16 elementów małej architektury, detali architektonicznych, sztuki ulicznej lub innych charakterystycznych punktów w przestrzeni miejskiej. Ponadto studenci musieli w każdym zlokalizowanym punkcie odpowiedzieć na pytanie zadane w formie testowej. Pytania te sprawdzały wiedzę z zakresu: kształtowania dziewiętnastowiecznej zabudowy, znajomości stylów architektonicznych oraz fachowego nazewnictwa detali. Dodatkowo uczestnicy na podstawie kart rozgrywki oraz umiejętności rozpoznawania tkanki miejskiej musieli odnaleźć konkretne adresy, wpisać je na karty i wykonać zdjęcie ukazujące daną grupę uczestników oraz odnaleziony obiekt. Warsztaty w postaci gry miejskiej były formą wyścigu, dlatego przy ostatecznej ocenie istotny był czas, w jakim zostało wykonane całe zadanie oraz liczba poprawnych odpowiedzi.

Celem międzynarodowych warsztatów architektonicznych było praktyczne poznawanie dziedzictwa kulturowego Łodzi, w tym detalu architektonicznego, oraz promocja architektury miasta. Dodatkowo miały one za zadanie zapoznać studentów ze stylami i detalami architektonicznymi, które występują w mieście. Forma gry miejskiej była doskonałym ćwiczeniem umiejętności czytania mapy oraz topograficznego myślenia. Warsztaty dały studentom możliwość ćwiczenia pracy w zespołach dwujęzycznych i pokonywania barier językowych.

Plener rysunkowy Łódź U Paint

Rysunek stanowi integralną część architektury i jest niepowtarzalnym sposobem zapisu myśli. Dla architekta jest niezwykle ważny, ponieważ jest narzędziem, częścią procesu tworzenia. Niepozorna kreska odgrywa nieocenioną rolę w pracy architekta – to od niej niekiedy zaczyna się materialna architektura.

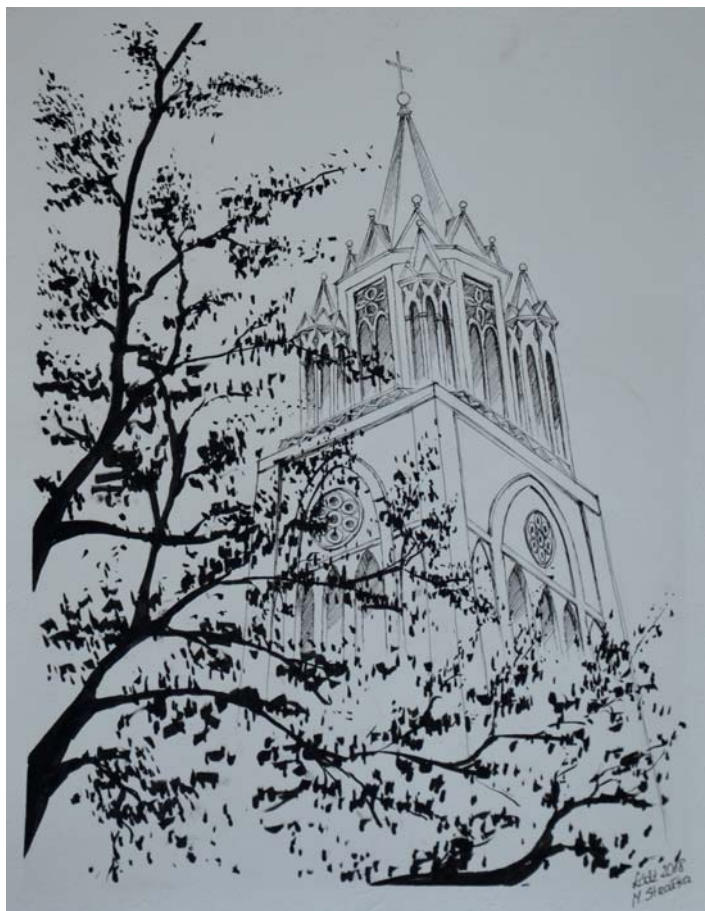

Autor: Krzysztof Galant, ołówek

Autor: Krzysztof Galant, akwarela

¹ Cyt. za: <http://www.wydawnictwo-bluebird.pl/rysunek-zmysl-architektury/> [dostęp 22.01.2019].

Autor: Marta Strzałka, ołówek, cienkopis

Autor: Mateusz Piasecki, marker

Ze względu na wartość, jaką niesie ze sobą plener rysunkowy, podczas wizyty studentów VNTU w Łodzi na Łódź U Paint zostały przeznaczone dwa dni. Plener miał za zadanie zapoznać uczestników z architekturą Łodzi i był sposobem na zwiedzenie miasta. Wykonując prace rysunkowe, studenci ćwiczyli umiejętność odpowiedniego zakomponowania arkusza i rozwijali spostrzegawczość. Dzięki wydłużeniu pleneru, uczestnicy wykonali więcej rysunków na wyższym poziomie niż w przypadku jednodniowych warsztatów. Prace były też dopracowane i posiadały więcej szczegółów.

Tak jak w przypadku pleneru zorganizowanego w Winnicy, plener Łódź U Paint zakończył się wystawą, której wernisaż odbył się 29 września 2018 roku. Wystawa Łódź U Paint została przygotowana przez uczestników pleneru i miała miejsce w budynku Instytutu Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej.

Light Move Festival

Podczas pobytu ukraińskich studentów w Łodzi miał miejsce Light Move Festival. Festiwal Światła, poprzez niecodzienną formę ekspresji twórczej, odmienia nocny wizerunek Łodzi. Światło modeluje i ożywia przestrzeń oraz podkreśla architekturę i jej detale. Zwraca uwagę na tektonikę budynków, która w dzień jest często niezauważalna. Light Move Festival pokazuje, że rewitalizacja miejsca może być nieinwazyjna i jednocześnie bardzo efektowna. Festiwal okazał się być dobrym pretekstem do zwiedzania miasta i spojrzenia na architekturę z innej perspektywy. Był też dodatkową formą międzynarodowej integracji studentów i sposobem na zacieśnienie więzi.

Podsumowanie

Oprócz nauki umiejętności wykonywania analiz urbanistycznych projekt był okazją do pogłębienia wiedzy z dziedziny historii architektury. Uczestnictwo w projekcie dało możliwość rozwijania umiejętności analizy i syntezy ciągle zmieniającego się otoczenia. Projekt poprzedzony był przygotowaniami. Obejmowały one jedynie organizację warsztatów. Podczas warsztatów studenci przez cały czas uczyli się współpracy w grupie, sztuki negocjacji i pracy pod presją czasu. Takie projekty i działania są szansą nie tylko na zdobycie umiejętności organizacyjnych, ale również interpersonalnych.

Międzynarodowa współpraca daje możliwość poznania nowych osób, nawiązania przyjaźni i zacieśnienia więzi. Jest też nauką współpracy w zespołach dwujęzycznych oraz okazją do pokonywania barier lingwistyczno-kulturowych. Takie umiejętności z pewnością przydadzą się w przyszłym życiu zawodowym i osobistym.

Obecnie planowane jest wydanie publikacji podsumowującej oba wyjazdy, zawierającej opisy obszaru analizowanego w ramach warsztatów „Mapa Miasta” i wnioski wyciągnięte na ich podstawie. Książeczka dodatkowo pełniłaby rolę albumu z rysunkami z plenerów.

Tegoroczny projekt był już drugą edycją współpracy z Ukrainą. Mamy nadzieję na kolejne wspólne przedsięwzięcia.

Ryc. 9. Uczestnicy pleneru rysunkowego Łódź U Paint. Fot. Włodzimierz Witkowski

Ryc. 10. Uczestnicy wystawy poplenerowej poplenerowej. Fot. Marta Strzałka

Bibliografia

- <http://www.lmf.com.pl>, [dostęp: 22.01.2019].
- <http://www.wydawnictwo-bluebird.pl/rysunek-zmysl-architektury>, [dostęp: 22.01.2019].
- Znaczenie rysunku odręcznego w warsztacie architekta i przyszłego adepta architektury "Kurs Rysunku Elipsa" (blog). Dostępny w Internecie: <http://kurs-architektura.blogspot.com/2012/03/znaczenie-rysunku-odrecznego-w.html>, [dostęp: 22.01.2019].
- Laskus I., Wacławiak P., *Synergia polsko-ukraińska – Łodzianie w Winnicy*, [w:] 9. Ogólnopolskie Seminarium Naukowe Studentów Architektury: zobaczyć, dotknąć, doświadczyć, przeżyć, opowiedzieć, Łódź 2018, s. 135-142.
- Striker J., *Historia Winnicy*, Łódź 2018 (maszynopis) na podstawie:
- Sulimierski F., Chlebowski B., Walewski W., *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. XIII, Warszawa 1893, s. 553-559.
- Мости Вінниці: Якою була еволюція переправ через річку "Бог"*, Winnica 2017
- Dostępny w Internecie: <https://vn.depo.ua/ukr/vn/vinnicya-i-mosti-yakoyu-bula-evolyuciya-pereprav-cherez-richku-bog-20170315536689>, [dostęp: 8.04.2018].
- Переименовання вінницьких вулиць. Частина друга – Замостя*, Winnica 2015.
- Dostępny w Internecie: <https://in-vin.livejournal.com/31342.html>, [dostęp: 8.04.2018].
- Дерев'яні церкви Вінниці*, [online] Winnica 2015. Dostępny w internecie: <https://in-vin.livejournal.com/22012.html>, [dostęp: 8.04.2018].
- Rudziński C., *Winnica. Miasteczko na Dzikich Polach*. Dostępny w Internecie: <http://www.krajoznawcy.info.pl/miasteczko-na-dzikich-polach-16110>, [dostęp: 8.04.2018].

Polish-Ukrainian friendship – cooperation Łódź – Vinnytsia 2.0

Summary

The subject of the article is the description of the intercultural cooperation of the Institute of Architecture and Urban Planning of Łódź Technical University (IAiU) and Vinnytsia National Technical University (VNTU) which resulted in the departure of Polish students to Vinnytsia and the arrival of Ukrainian students in Łódź. The cooperation was possible due to the agreement between the Institute and the Marshal Office of the Łódź Voivodship (UMWŁ). The main purpose of the exchange was a task-based learning as well as a theoretical study concerning the urban stocktaking for Ukrainian students and stocktaking of urban areas of Vinnytsia. Moreover, the crucial aspect of the event was the international cooperation with VNTU's students and getting to know the history of Vinnytsia city as far as its architecture is concerned. On the other hand, the purpose of the visit of Ukrainian students in Łódź was coming to know not only the historical but also contemporary architecture of the city, establishing new connections and strengthening the bonds.

Recenzował dr hab. inż. arch. Radosław Barek